vietoje esantys nedegintų kaulų fragmentai bei dantų emalis leidžia spėti, kad kapai, praėjus kuriam laikui po palaidojimo, buvo išplėšti. Matyt, tų plėšikavimų metu į kapus pateko ir degintinių kaulų, kurių po 1–2 smulkius fragmentus rasta kapuose 1, 2, 4, 10.

Kapinynas datuojamas IX–XI a.

KALNUVĖNAI CEMETERY

In 2002 in the Kalnuvėnai cemetery (Klaipėda district) the area of 120.25 m^2 was explored. 12 inhumations and 239 finds were found. According to finds and burial rites, the cemetery is dated to the 9th–11th centuries.

PAPRŪDŽIŲ KAPINYNAS

Mykolas MICHELBERTAS

2002 m. VU tęsė Paprūdžių kapinyno (Kelmės r.) tyrinėjimus, pradėtus 2000 m. (žr. *ATL 2000 metais*, V., 2002, p. 102–103; *ATL 2001 metais,* V., 2002, p. 122–123).

2002 m. tyrinėjimų metu kapinyne buvo iškastos 5 perkasos (IX–XIII), kurių bendras plotas yra 105 m^2.

Kapinyne buvo aptikti dar 5 apardyti ar visai suardyti kapai. Mirusieji laidoti nedeginti, tai rodo aptikti kaukolių fragmentai, dantys, ilgųjų kaulų fragmentai. Mirusieji laidoti aukštielninki, ištiesti. Laidojimo kryptį pavyko nustatyti tik keliuose vyrų kapuose. Kape 12 mirusysis buvo laidotas galva į PV 210° kryptimi, kape 13 – 255° kryptimi. Matyt, kape 12 mirusysis laidotas galva P kryptimi, kape 13 – V kryptimi. Pastaroji kryptis Paprūdžių kapinyno kapuose yra dažniausiai sutinkama.

Kapų gylis nuo dabartinio žemės paviršiaus – nuo 30–35 iki 70–75 cm, nors kai kurie radiniai iš suardytų kapų aptikti ir giliau.

Pavyko nustatyti daugelio kapų mirusiųjų lytį, daugiausiai pagal įkapes. Kapai 12 ir 13, kaip minėta, skirtini vyrams, kapas 11 greičiausiai – vaikui, kapas 15 – moteriai. Pastarajame kape palaidota moteris buvo tarp 30 ir 40 m. amžiaus (amžių nustatė antropologas dr. A. Barkus).

Suardytame kape 14, kuriame buvo tik papuošalų fragmentai, taip pat galėjo būti palaidota moteris.

Kadangi kapai apardyti ar visiškai sunaikinti, sunku tiksliau aptarti įkapes, jų padėtį kape. Kapuose rasta nuo 2 iki 5 daiktų. Vyrų kapų įkapės – darbo įrankiai, ginklai, papuošalai. Įmoviniai kirviai dėti mirusiųjų kojūgalyje arba galvūgalyje, ietigalis rastas galvūgalyje. Vyrų papuošalus sudarė žalvariniai žiedai, geležiniai lazdeliniai smeigtukai. Moterų kapuose rasta papuošalų, iš kurių išsiskiria iš žalvarinių įvijų ir skiriamųjų plokštelių sudaryti apgalviai. 5 eilių apgalvio liekanos rastos kape 15 (43 pav.), 4 eilių apgalvio skiriamųjų plokštelių rasta atsitiktinai. Galima pažymėti, kad šio tipo apgalviai daugiausia žinomi nuo viduriniojo geležies amžiaus pradžios žiemgalių gyventoje teritorijoje, nors juos nešiojo ir kitos baltų gentys. Paprūdžių radiniai papildė šių apgalvių radimviečių sąrašą R Žemaitijoje.

Moterų kapuose aptikta geležinių lazdelinių smeigtukų. Jų rasta ir atsitiktinai. Kai

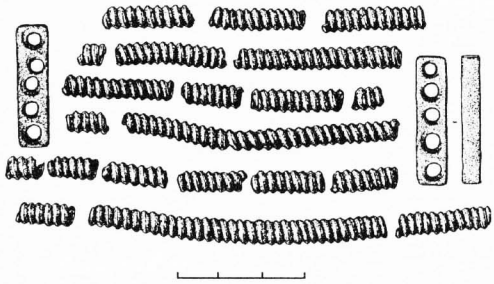

43 pav. Paprūdžių kapinyno kapo 15 žalvarinio apgalvio liekanos. *I. Maciukaitės pieš.*
Fig. 43. Remains of brass headband from grave 15 from the Paprūdis cemetery.

kurių lazdelinių smeigtukų galvutėse yra žalvarinių grandinėlių liekanos – nareliai. Šis faktas leidžia teigti, kad kartais geležiniai lazdeliniai smeigtukai būdavo nešiojami poromis, sujungti tarpusavyje žalvarinėmis grandinėlėmis. Iš kitų papuošalų, daugiausia rastų atsitiktinai, galima paminėti įvairius gintaro karolius, žalvarines ovalias diržo sagtis, žalvarines apyrankes ar jų fragmentus. Dalis šių daiktų padėjo nustatyti ištirtos kapinyno dalies chronologiją. Pvz., pusiau apskrito pjūvio apyrankė, puošta skersiniais grioveliais (VII grupė), gali būti skiriama C3–D periodui. D periodui skirtinos rastos ovalios diržų sagtys, apskrito pjūvio apyrankės pastorintais galais. Kai kurie žalvariniai dirbiniai ar jų fragmentai gali būti skiriami ir E periodui. Taigi ir 2002 m. ištirta kapinyno dalis gali būti datuojama III a. pabaiga – V a. Kapinyno tyrinėjimai išplėtė žinias apie R Žemaitijos dalies laidoseną senojo geležies amžiaus pabaigoje – viduriniojo geležies amžiaus pradžioje.

PAPRŪDŽIAI CEMETERY

In 2002 the VU continued exploration in the Paprūdis cemetery (Kelmė district). In 2002 the area of 105 m^2 was explored. There 5 disturbed burials were found which according to the finds – tools, weapons and ornaments – can be dated to the end of the 3rd century – 5th century.

NAUDVARIO KAPINYNAS

Rytis ŠIAULINSKAS

Naudvario kapinyne (Kazikėnų miškas, Jurbarko r.) archeologiniai žvalgomieji tyrinėjimai (vadovas L. Tamulynas) atlikti 2001 m. (žr. *ATL 2001 metais,* V., 2002, p. 132–133). Rasti 3 kapai urnose.

2002 m. spalio mėn. tyrinėjimai pratęsti. Baigta 2001 m. pradėta tirti perkasa ant ŠR kapinyno dalyje esančios kalvos bei apardyta miškininkams ruošiant žeminę sodinukams kapinyno dalis. Siekiant nustatyti kapinyno teritoriją, buvo tiriama ir PV kapinyno dalyje esanti kalva. Iš viso 2002 m. ištirtas 79,5 m^2 plotas (44 pav.).

Tiriant ŠR kapinyno dalyje esančią kalvą, surasti 4 degintiniai kapai, 1 iš jų urnoje.

Kapas 4. Kape kremuoti mirusiojo palaikai supilti į keramikinę urną (45 pav.) ir užkasti 0,55 m gylio duobėje. Kapo duobės kontūras pjūvyje neišryškėjo. Urna lipdyta, molio masė rausvos spalvos, liesinta grūsto granito priemaišomis, blogai išdegta: molio masė ištirpusi ir įsisunkusi į aplinkinį smėlį.